

=====

In nummer 3 van de Zijper Historie Bladen komt een lijst voor van de kaasfabrieken (incl. één melkontvangstation), welke sedert 1883 in de Zijpe hebben bestaan.

Naarmate het onderzoek in deze materie vorderde, bleek, dat deze opsomming onvolledig, en ten dele niet geheel correct was.

Thans volgt een verbeterde opgave van fabrieken, waarbij ook die, welke te Petten hebben bestaan. Vóór Petten met de Zijpe een geheel vormde, ging er van de kundigheid en vakkennis van de Pettemer (particuliere) kaasfabrikanten grote invloed uit - zoals later zal blijken.

Voorzover mogelijk werd bij elk bedrijf het aantal jaren dat het functioneerde vermeld.

Overigens is het ook nu nog niet zeker dat alle fabrieken "boven water" zijn gekomen. Het feit dat niet alle fabrieken lid waren (of konden zijn) van de Bond van Zuivelfabrieken - opgericht in 1906 - had uiteraard tot gevolg dat zij niet werden vermeld in de jaaroverzichten.

De "Zijper Courant" en diverse particuliere (familie) archieven brachten dikwijls uitkomst.

Boerderij van ERIKS te Petten.
(Het meest linkse gedeelte was de Kaasfabriek).

<u>No.</u>	<u>Naam Fabriek</u>	<u>Opgericht</u>	<u>Opheffing</u>	<u>Jaren Actief</u>
1	N.V. Mij. tot bevordering van kaas te 't Zand	1883	1911	28
2	A. Eriks Ks. resp. H.S. Eriks Petten	+ 1885	+ 1907	+ 22
3	Abraham Nottelman Petten	?	1901	?
4	"De Hoop" Oudesluis	1885	1929	44
5	"De Raaf" Keinsmerbrug	1886	1918	32
6	"De Goede Verwachting" Schagerbrug	1889	1898	9
7	"De Kaasvereniging" Burgerbrug (Jan Eriks c.s.)	1889	1908	19
8	"Trio" Belkmerweg Burgerbrug	1890	1913	23
9	"De Concurrent" Burgerbrug	1891	1899	8
10	"De Onderneming" Keinsmerbrug (J. Wit)	1891	1896	5
11	"De Vriendschap" Stolpen	1891	1913	22
12	"De Kaasfabriek" St. Maartensbrug (F. Tesselaar)	1894	1912	18
13	"De Eendracht" Stolpervlotbrug	1902	1947	45
14	"Klein Begin" St. Maartensvlotbrug	1903	1912	9
15	"Ceres" Keinsmerbrug	1906	1940	34
16	"De Dageraad" Burgerbrug	1910	1953	43
17	"Nieuw Leven" (I) 't Zand	1910	1929	19
18	"Hollandia" 't Zand	1910	1961	51
19	"De Eensgezindheid" St. Maartensbrug	1911	1962	51
20	"Nieuw Leven" (II) 't Zand	1928	1962	34
21	"Noord-West" : ("De Eensgezindheid, "Nieuw Leven" (II) samen met "De Vooruitgang" Julianadorp	1962	1965	3
22	W.P. Hoogeveen Oudesluis (Boerenkaasproducent, Goudse Kaas)	1981	heden	
23	"Het Wildrijk St. St. Maartensvlotbrug (de Wolf - Geitenkaas)	1982	heden	

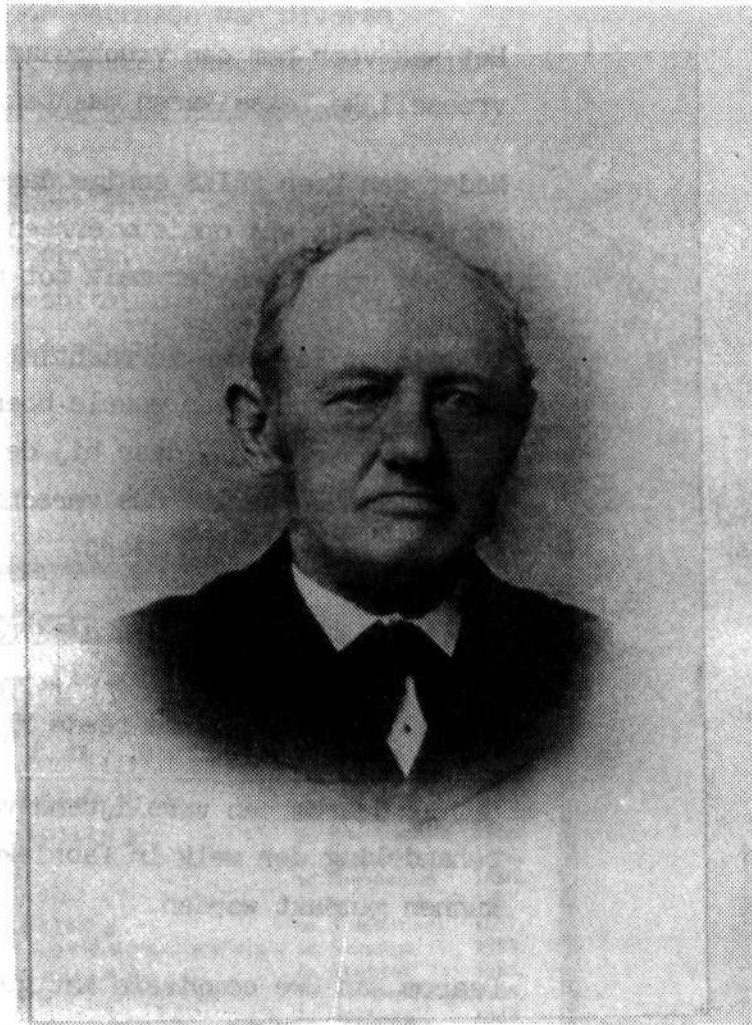
Bijzonderheden inzake fabriek No. 2, eigenaars A. ERIKS Kz., resp. H.S. ERIKS, beiden te Petten (en beiden ook burgemeester aldaar).

Omstreeks de eeuwwisseling hadden boerenkaasproducenten en kaasfabrieken veel klachten omtrent de kwaliteit van de geproduceerde kaas. Dit werd onmiddellijk vertaald in (te) lage prijzen.

De "Vereeniging tot Bevordering en Verbetering der Zuivelbereiding in Noord-Holland" loofde een premie uit aan diegene die kans zag goede kaas te bereiden, waar men daar niet toe in staat was.

A. ERIKS Kz. nam die uitdaging aan, en lees wat de daartoe ingestelde commissie daarover rapporteerde:

"Verslag der commissie tot controleering over de uitkomsten der bestrijding van kaasgebreken in de fabriek te Anna Paulowna door den heer A. ERIKS te Petten.

* A. ERIKS Kz. *

"Door Uw bestuur benoemd tot commissie in bovengenoemde zaak zijn wij naar dien fabriek gegaan voordat den Heer ERIKS aan het werk ging. Wij hebben de stand van zaken opgenomen en twee kazen eruit genomen (die hier ook te zien zijn) om ze te kunnen controleren tegenover die welke den Heer ERIKS zou maken.

Het was voor hem een vruchtbaar veld, daar zij op dat oogenblik vreeselijke losse kazen maakten.

Nadat den Heer ERIKS eenige dagen werkzaam was geweest in de fabriek zijn wij opnieuw erheen gegaan en hebben hem nagegaan van het ontvangen der melk tot het in de pers gaan der kazen.

De uitslag is boven verwachting uitstekend want was ERIKS verleden jaar op een enkele boerderij werkzaam, nu was dat een geheel ander geval, daar hij de melk van 18 leveranciers ontving en verwerkte dus verschillende soorten en terdege ook verschillende leveranciers.

Het beste bewijs van het slagen was dat zij voor hij begon niet meer konden maken als Fl. 17.— à Fl. 18.— en dat de eerste kazen die ERIKS maakte reeds Fl. 27.— en Fl. 28.— oprachten.

Het is daarom een verblijdend verschijnsel dat bij zorgvuldige behandeling der melk in fabrieken in den zomer ook goede kazen kunnen gemaakt worden.

Daarom kan Uwe commissie met geruststelling adviseren de uitgelooofde premie aan den Heer ERIKS toe te kennen."

Was getekend:

De Commissie

- ▶ K.A. KAAAN
- ▶ P.D. SCHENK
- ▶ E. RIJKES.

Het rapport was met de hand geschreven en ongedateerd. Gezien de activiteit van bovengenoemde "Vereeniging tot Bevordering....enz." moet bedoelde premie zijn uitgelooft tussen 1885 en 1891.

Het is goed eraan te herinneren dat zuivelbereiders in die jaren doorgaans geen begrip hadden van de oorzaken van diverse kaasgebreken, zoals: los, knijper, kanker, enz. Van de kennis van micro-organismen had men toen nog geen KAAS gegeten!

Dat boer/ kaasfabrikant/ burgemeester ERIKS te Petten ook behept was met boerentrots (zeer terecht overigens!) bewijst onderstaand drukwerk, waarin de resultaten zijn vermeld, behaald met ingezonden kaas en boter, eigen maaksel, op vele tentoonstellingen.

A. ERIKS Kz.,
Landman te Petten (Noord-Holland).
KAAS en BOTER, eigen maaksel.

BEKROOND:

Landbouwtentoonstelling	te Parmerende 1885.
Idem	te Beemster 1886.
Idem	te Gorinchem 1886.
Idem	te Hoorn 1887.
Voedingtentoonstelling	te Amsterdam 1887.
Tentoonstelling Hollands Noorderkwartier	te Alkmaar 1888.
Landbouwtentoonstelling	te Arnhem 1888.
Idem	te 's Gravenhage 1888.
Idem	te Haarlem 1889.
Idem	te Wageningen 1889.
Idem	te Breda 1890.
Tentoonstelling Hollands Noorderkwartier	te Hoorn 1890.
Landbouwtentoonstelling	te Woerden 1890.
Idem	te Zutphen 1890.
Idem	te Dordrecht 1890.
Idem	te Alfen a.d. Rijn 1891.
Idem	te Alkmaar 1891.

**10 eerste prijzen, 9 tweede prijzen, 11 derde prijzen, 3 bestuursprijzen,
3 eervolle vermeldingen.**

Ook de zoon van A. ERIKS Kz., HENDRIK S. ERIKS kon er wat van, gezien het onderstaand drukwerk, dat hij op zijn beurt liet maken.

- HENDRIK S. ERIKS, -
Landman te PETTEN, (NOORD-HOLLAND).

∴ KAAS en BOTER. ∴
===== (EIGEN MAAKSEL) =====

BEKROOND:

Tentoonstelling Holl. Noorderkwartier	te Hoorn	1890.
Landbouwtentoonstelling	te Woerden	1890.
idem	te Zutphen	1890.
idem	te Dordrecht	1890.
idem	te Alfen a. d. Rijn	1891.
idem	te Alkmaar	1891.
idem	te Amsterdam	1893.
idem	te Gouda	1894.
idem	te Edam en Arnhem	1895.
idem	te Alkmaar	1902.
idem	te Schagen	1906.
idem	te 's-Gravenhage	1907.

∴ 7 Eerste Prijzen, 15 Tweede prijzen en 7 Derde prijzen. ∴

Om de betrokkenheid van "DE ERIKSEN" met de zuivelwereld te illustreren, nog even dit:

- Een neef van ARIE Kz. ERIKS, PIET ERIKS heeft vele jaren achtereen zuivelonderwijs gegeven aan verschillende instellingen, maar heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door de opleiding van een hele generatie kaasmakers en controleurs van controle-verenigingen en fabrieken, in zijn functie van Hoofdassistent van het Rijkszuivelconsulentschap te Hoorn. Ook ondergetekende was een zijner cursisten!
- KLAAS, een zoon van ARIE ERIKS was mede-oprichter van de FRICO te Leeuwarden.

- Dochter SOPHIA was het eerste "meisje" dat het diploma Zuivelschool te Bolsward behaalde. Zij werd directrice van een zuivelfabriek in de Zuider Legmeer (nabij Aalsmeer).
- Zoon JAN werd directeur van een coöperatieve zuivelfabriek te Oosterzee.
- ARIE, een zoon van KLAAS, de mede-oprichter van de FRICO, werd directeur van de "Coöperatieve Zuivel Export Vereeniging Noord-Holland", en last but not least
- Een kleinzoon van ARIE ERIKS, ook een ARIE, was vooral bekend om zijn bestuurlijke kwaliteiten. Hij was onder meer voorzitter van "De Eensgezindheid", voorzitter van "Noord-West" en later secretaris van de C.Z. "West-Friesland" te Lutjewinkel.

Over betrokkenheid van de ERIKSEN met de Zuivelwereld gesproken.....

Brand van de Boerderij van ERIKS te Petten in juli 1941.

Bij belangrijke gebeurtenissen in de familie ERIKS (huwelijk, jubileum, enz.) liet men een heuse krant verschijnen, genaamd de "OPRECHTE PETTEMER", volgeschreven met milde spot, kolderieke nonsens, al dan niet vinnige steekjes onder water waarbij iedereen het kon ontgelden, en verwijzingen naar bepaalde situaties of gebeurtenissen.

Zo lezen wij in de "Oprechte Pettemer" van Zondag 26 Februari 1899 "gewijd aan de belangen van JACOB KOSTER en GRIETJE ERIKS" (hun trouwdag) in de 1ste Jaargang, No. 1 van dit 25-jaarlijks verschijnend blad:

1. Aan de Pettemer Kaasfabriek werd heden in werking gesteld eene centrifuge uit het magazijn van zuivelbereidingswerktuigen van de Heer Jb. KOSTER te Schagen. Men vermoedt, dat dit van belangrijken invloed zal zijn op de geur der boter. Reeds werd de eerste proef graswelboter aan H.M. de Koningin aangeboden.
2. PETTEN. De Kaasfabriek alhier, onder directie van de Heeren ERIKS, NOTTELMAN en MANN, werkt steeds met kolossaal succes. De kooplui willen hun kaas allen even graag hebben en men weet kwalijk aan wie de kaas voor de hoogste noteringen (meer is toch immers niet te maken) te geven. Zij denken er nu over elke koopman om de beurt te bedienen.

(Een duidelijke verwijzing naar de vele prijzen die op tentoonstellingen met "kaas van eigen maaksel" door ERIKS behaald werden.)

De volgende "Oprechte Pettemer" - 2de Jaargang, No. 2 de dato 24.2.1904 gewijd aan de belangen van HENDRIK ZEEMAN EN SOPHIA MARGARETHA ERIKS SCHRIJFT:

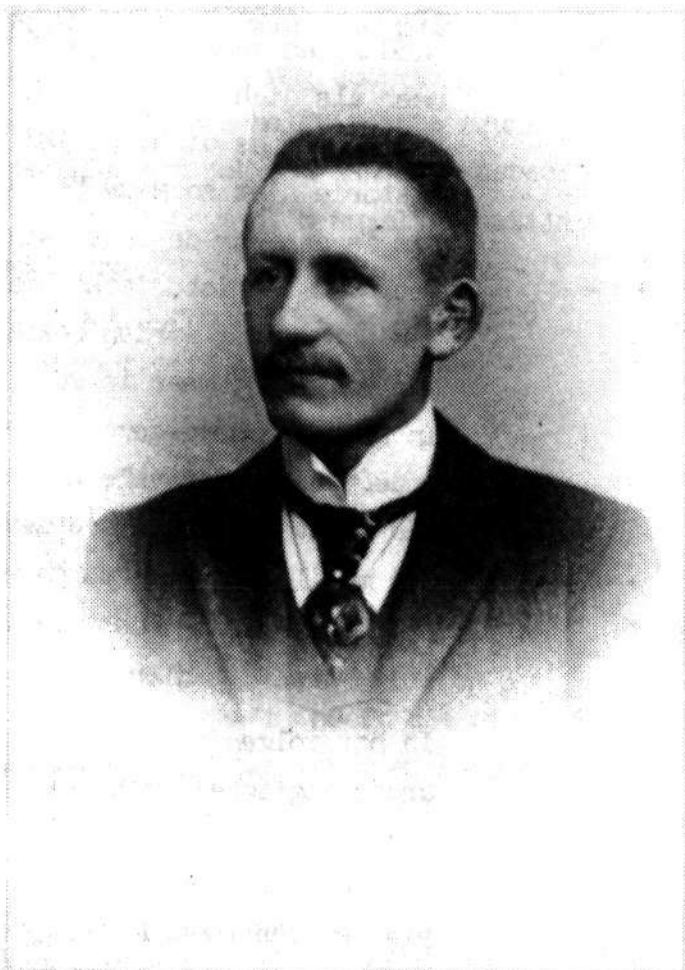
3. PETTEN. Werken is voor den domme. Voorheen waren er ook in ons dorp menschen die b.v. graag melk opkochten om met de bereiding van kaas en boter iets te verdienen. Dit vak eischt

zeker ook al te veel arbeid (en geeft natuurlijk weinig winst)
want op het moment kunnen de lieden niet meer van de melk
afkomen.

(Een verwijzing naar beeindiging van de fabrieksmatige
kaasbereiding met melk van andere veehouders door ERIKS)

Tenslotte de derde Jaargang No. 3 van deze "krant" gewijd aan
de belangen van HENDRIK S. ERIKS en SLJTJE STUI, de dato
5.5.1907, geeft ons de volgende informatie:

4. Door het comité van de a.s.
Zuiveltentoonstelling te
's Gravenhage is voor de
inzending van kaas
uitgesloten de heer
H.S.E., aangezien deze
heer op alle tentoonstel-
lingen der laatste jaren
alle prijzen verwierf en
dit aan andere inzenders
den moed om hiertegen te
concurreren zou doen
benemen. Voor boter, mits
op eigen boerderij gemaakt
zal hij wel mogen inzenden.

PIET BOSMAN.

* HENDRIK S. ERIKS. *

Geraadpleegde Literatuur:

Het Familie-archief ARIE ERIKS Hzn.

Gemeente Archief Alkmaar. B.v.Z. No.'s 46, 66 en 71.

Kadaster Alkmaar.

